

EFFECTES DIVERSOS DE LA *BALADASPIRINA* DE RUBÉN LUZÓN

Publicat a POSTDATA (LEVANTE-EL MERCANTIL VALENCIANO), 27 de març del 2009

JOAN OLEZA

Aquesta *Baladspirina* que ha obtingut el Premi Ausiàs March del 2008 és el segon llibre d'un jove poeta nascut a València, Rubén Luzón, que m'aplega a les mans. El primer, *Cames ajudeu-me* (2005), que em va interessar vivament, ja ostentava un títol tan conscientment antipoètic com el segon, i compartia una mateixa matèria, qui sap si molt o poc medicinal.

Baladspirina és un llibre de 38 poemes sense títol que no guarden un disseny estructurat, ni potser una cohesió macrotextual. Lluny d'això, s'hi combinen poemes estròfics amb altres que no ho són, versos mètrics i versos lliures, amb rima i sense rima, poemes llargs i curts (fins i tot aforístics), compactes o fragmentaris, procurant al conjunt una configuració experimental, més procliu a la dispersió que no al mosaic.

I aquesta mateixa heterogeneïtat afecta tant a la poètica i com a l'estratègia comunicativa del discurs. El llibre s'obri amb una cita de Jean Luc Godard en què el lector és instat a una lectura no comunicativa: manté un marge d'indefinició, se li diu, les visions no es qüestionen, no t'obstines a desxifrar les imatges. Recomanacions que es ratifiquen al darrer poema, que tanca al llibre, de nou, amb una declaració de poètica: "has girat símbols com tafurs a vessar –diu de si mateix el poeta- en virtut del buit/ o segons el vell principi de la violència". També en altres poemes afloren notes d'aquesta poètica: "les troballes més propícies/acostumen a ser atzaroses", "de què serviria vinclar les paraules si/ per la pressió natural/ es volen desintegrar", el No-res "comença a seduir-te. / Et convida a abocar-hi tos els teus poemes". Una poètica propera a la del silenci, dotada d'una voluntat de transgressió comunicativa que sovint es complau en la violència verbal. I efectivament una bona part dels poemes s'arreglaren amb aquesta estratègia anticomunicativa: "Ens emblanquiem de regates tòquio/ per engrunar esparvers a punt de cleda". No obstant això, i potser de manera poc congruent, hi bat la nostàlgia d'un lector afí: "et diria tantes coses si em sabesses escoltar". I una bella –i humil- defensa de la pròpia –encara que que poc compartida- bellesa: "i que el teu jardí siga poc concorregut/ no minva la seua bellesa". En acabar el seu llibre el poeta contempla els seus versos i s'encoratja a si mateix: "observa ara i admira el traç/ insegur/ inflexible del teu alè d'aixada fresca/ al teler dels minuts".

En el llibre predomina, ja ho he dit, una estratègia de trencament comunicatiu, però quan el lector n'arriba al centre mateix, entre els poemes 18 i 36, s'obri inopinadament un espai comunicatiu que reclama la interpretació, no sols l'efecte sobre la sensibilitat: "i des de la terra cuita/ els nostres morts ens desitgen millors/ perquè una àmfora buida és un pou de tristesses/ i una estaca en flames és la pantomima del desésser". El final del llibre, amb els dos últims poemes, reafirmarà aquesta dimensió comunicativa.

Conseqüentment amb la seua poètica la imatgeria és caòtica, trenca les expectatives del lector amb associacions contorsionistes, exigentment inviables: “amb ungles de vaixell puerperal”, “l’orina calcina masclets/ d’orca beguina”... Per això no resulta rara la connotació surrealista, quan aquestes imatges s’hi despleguen narratives: “Un guaita cec, que sabé desaprendre’s/ després de pair els sets núvols del plany perdurable/ es va lesionar voluntàriament els genolls” . Buñuel trau el cap per darrere “d’una corrua de formigues (que) et transita l’ull”. El material lèxic que es fa servir és aspre, sovint violent i, de vegades, fins i tot, brutal segons el context: “el gas li surt com abscesos d’escuma sòlida/ pels engonals”, “Va ser el dia setè que Déu va ejacular/ tot el petroli”. Fins i tot els jocs fònics, aliteratius, es complauen en la duresa: “l’estrèpit sord dels estris de terrissa”.

El conjunt dels poemes, enunciat en primera persona o autodiàlogats en segona, dibuixa una actitud heretara dels poetes *maudits* de la tradició francesa postomàntica: la violència temàtica d’un Baudelaire, l’agressivitat retòrica d’un Rimbaud, els trencaments lingüístics d’un Mallarmé (no el seu essencialisme): el poeta, exclòs de *la pax* burgesa, brandeix l’espasa de la paraula, s’entrega “als breus esclats de vent de la destrall”, se sent “primogènit de l’abisme”, o bé “una cèl.lula en l’estòmac de Déu”. La fugida, la disfressa (d’Arlequí), la dissimulació (“per tant continua rient i dissimula el teu neguit/ no has fet una altra cosa des que vas nàixer”), la por a ser destruït (“com un anyell que amenacés un llop”), formen part de la seua educació moral. Al capdavall el poeta ha après que al seu voltant no hi ha més que desfeta i manca: “en l’esbandida redescobriràs la manca/ de la manca”. Existencialment percep el setge del No-res: “T’incorpores./ Escups./ Contemples el no-res cara a cara per primera volta/ (...) /Amb una facilitat extraordinària comença a seduir-te./ Et convida a abocar-hi tots els teus poemes”.

Excepcionalment, tanmateix, el lector es troba amb algún poema que remet a una situació concreta, reconeixible, com ara l’evocació d’una criatura molt propera morta de càncer als onze anys (nº 5), o que assaja un idili pastoral (6 i 7), o que manifesta una possibilitat de serenitat: “...milers d’afany assagen equilibris/ sobre la vibració única d’un llarg capvespre”. I el poeta mateix, en el qual s’albira un fons d’experiències rurals i de residus catòlics, es deixa encisar pel besllum d’uns orígens on hi hagué veritat i bellesa, que potser el propi subjecte líric va malbaratar en el seu precipitat aprenentatge vital (“L’alè et féu presoner d’una llegenda encesa/ que, per manca de temps, malversares a mossos”), de manera que ara ha d’ensenyar-se a desaprendre’s per tal de recuperar-los. Es tracta d’una llegenda lligada a l’origen (“el meu vell poble”), als arrels, a la terra, que il.lumina les dues pastorals que inesperadament assalten el lector amb la seua bucòlica: “Aura inflamada./ Sota els arbres sestegen/ milers de fruites”.

D’aquest besllum naix la voluntat una mica *scout* de “traçar les bases/ d’una gramàtica de la fidelitat”, de “desaprendre” la trajectòria feta, de “tornar a la ferida de què provens”. El poeta s’alliçona (“ens cal una paciència d’ase”) per no decaure: “I quan la indecisió se t’adherisca a les estríes parietals,/ recorda que et precedeix una terra primerenca/ en què el llamp i el gebre obrien/ una mateixa promesa/ a l’esquena del temps”. I es repta evangèlic: “Home de poca fe/ fins i tot els teus fracassos provocaran triomfs, / encara que no ho compregues.” O s’il.lusiona: “vindran temps millors/ i la veritat és sempre en un altre lloc”. I festeja l’esperança en el propi destí: “al capdavall saps que has nascut per florir/ no per florir-

te". De manera que no cal deixar-se conduir a la claudicació, sinó perseverar en "la greu inèrcia esperançada". I sí, en canvi, fer-se conduir per l'imperatiu categòric de la llibertat: "perquè la llibertat no és una mercaderia/ sinó una obligació".

En acabar la lectura el lector-que-sóc-jo té la impressió que ha compartit una estona d'intimitat i bellesa amb una veu rarament personal, i molt intensa. El llibre, tanmateix, no està del tot acabat i el poeta haurà d'esforçar-se en embastar el seu món.